

19.10.2021

EOAK/3725/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

VANGIN LAITOSTURVALLISUUSLAUSUNNON OIKEELLISUUS

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Riihimäen vankilan menettelyä osastosijoittelunsa sekä osaston toiminnan suhteen. Hän arvosteli myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen turvallisuustyöryhmän laatiman lausunnon sisältöä osittain virheelliseksi.

2 SELVITYS

3 RATKAISU

3.1 Sijoittaminen osastolle ja turvallisuustyöryhmän lausunto

Omana kannanottonani totean seuraavaa.

Voin yhtyä keskushallintoyksikön näkemykseen, että Riihimäen vankila ei ole kantelijan osastosijoittelusta päätettäessä ylittänyt harkintavaltaansa.

Voin yhtyä myös keskushallintoyksikön hallintolain noudattamisesta osastosijoittelupäätöstä tehtäessä toteamaan. Kun keskushallintoyksikkö on jo kiinnittänyt Riihimäen vankilan huomiota menettelyyn, minulla ei siltä osin ole aihetta toimenpiteisiin.

Laitosturvallisuuslausunnon osalta kiinnitän Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen huomiota seuraaviin seikkoihin.

Laitosturvallisuuslausunnon laatimisessa on menetelty virheellisesti, kun kantelijan on kirjattu saaneen kurinpitorangeistuksia kolmesta sellaisesta tapahtumasta, jotka eivät ole johtaneet kurinpitotoimiin.

Lausunto on myös epäselvä siltä osin kuin siihen oli kirjattu ”samassa jutussa tuomittu mm. [tuomitun nimi poistettu]”. Jää epäselväksi, mitä tällaisella maininnalla jonkun muun samalla tuomiolla syylliseksi todetun henkilöllisyydestä on tarkoitettu. Onko kyse siitä, että nimeltä mainitulla henkilöllä ja kantelijalla on jokin yhteys ja että tällä yhteydellä ehkä olisi jotakin merkitystä laitosturvallisuuden kannalta?

Arviointikeskus on selvityksessään todennut, että kyseistä henkilöä ja kantelijaa ei ollut tuomittu samoista rikoksista. He ovat arviointikeskuksen mukaan kuitenkin olleet syytettyinä ja tulleet tuomituiksi ”samassa rikoskokonaisuudessa”. Myös tästä jää epäselväksi, onko heillä ollut jokin yhteys ja mikä tämän asian merkitys on laitosturvallisuudelle.

Se tieto, että henkilöt ovat olleet syytettyinä samassa rikosasiassa tai ”rikoskokonaisuudessa” ei välttämättä osoita, että he tuntevat toisensa, ovat koskaan edes tavanneet tai olleet muutoinkaan yhteydessä toisiinsa. Laajoissa rikosasioissa syytettyjä ja syytekohtia voi olla kymmenittäin, jopa sadoittain. Jos on ollut tarkoitus ilmaista, että he ovat olleet rikoskumppaneita, asia olisi tullut ilmaista selvemmin, ja tälle johtopäätökselle ja sen merkitykselle laitosturvallisuudelle tulisi voida tarvittaessa osoittaa perusteet. Kuten sanottua, asiassa jää täysin epäselväksi, mikä merkitys toteamuksella tuomitsemisesta samassa rikoskokonaisuudessa jonkun toisen henkilön kanssa on.

Kiinnitän huomiota myös laitosturvallisuuslausunnon kirjaukseen ”...on epäilty törkeään henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta [vankilan nimi poistettu] 02/2018, liittyen vankilassa tapahtuneeseen törkeään pahoinpitelyyn, rikostutkinta siirretty poliisille”. Kantelijan mukaan poliisi ei koskaan edes kuulustellut häntä asiasta.

Arviointikeskuksen selvityksen mukaan laitosturvallisuuslausunto päivitettiin 11.6.2020 ja siihen kirjattiin muun ohella seuraavaa: ”[Kantelijaan] 14.2.2018 kohdistunut rikosepäily vankilassa ei ole edennyt poliisilla esitutkintaan (- - -)”.

Alkuperäisestä - - - laitosturvallisuuslausunnosta ei käy ilmi, oliko lausuntoa laadittaessa selvitetty poliisilta, mitä rikosprosessissa oli tuohon mennessä tapahtunut, vaikka tapahtumista vankilassa oli lausuntoa laadittaessa kulunut jo noin vuosi. Myöskään kanteluun annetussa selvityksessä tai lausunnossa ei otettu kantaa siihen, oliko laitosturvallisuuslausuntoa laadittaessa selvitetty, miten kantelijaan kohdistunutta rikosepäilyä oli tuohon mennessä rikosprosessissa arvioitu.

Kirjausten asianmukaisuuden arvioimiseksi oikeusasiamiehen kansliaan hankittiin tietoja - - - poliisilaitokselta. Vankilassa 14.2.2018 tapahtuneeksi epäilyistä törkeästä pahoinpitelystä laaditussa tutkintailmoituksessa (- - -) kantelijaa ei mainita rikoksesta epäiltynä. Pahoinpitelyrikoksesta on epäilty erästä toista vankia, eikä kantelijaa ole kirjattu muuksiakaan asianosaiseksi asiassa. Tutkintailmoituksen mukaan "esitutkinnassa ei ole saatu viitteitä siitä, että tapahtumiin liittyisi muita vankeja". Oikeusasiamiehen kanslian tarkastajan poliisilta saaman tiedon mukaan asian esitutkintapöytäkirja lähetettiin syyttäjälle syyteharkintaan 20.8.2018.

Näiden käytettävissäni olevien tietojen mukaan poliisi ei ole epäillyt kantelijaa mistään rikoksesta 14.2.2018 vankilassa sattuneeseen vankien väliseen yhteenottoon liittyen. Vaikuttaa siltä, että viimeistään 20.8.2018, eli jo paljon ennen laitosturvallisuuslausunnon laatimista arviointikeskuksessa, on ollut selvää, että kantelijaa ei kyseissä asiassa epäillä mistään rikoksesta.

Laitosturvallisuuslausunnon väite vakavasta rikosepäilystä on laadultaan sellainen, että se ymmärtääkseni voisi vaikuttaa moniin vankia koskeviin päätöksiin. Käytettävissäni olevan selvityksen mukaan tämä tieto on kuitenkin ollut virheellinen. Ilmeisesti kyse on siitä, että vankila on epäillyt kantelijan osallisuutta asiaan. Pidän varsin ongelmallisena kirjata vangeista väittämiä, joille ei asian rikosprosessuaalisessa selvittämisessä ole saatu mitään tukea. Joka tapauksessa, jos vankilan näkemys on haluttu mainita, lausuntoon olisi tullut kirjata, että poliisi ei ole esitutkinnassa löytänyt mitään tukea tällaiselle epäilylle.

Jotta tiedot olisivat luotettavia ja ajantasaisia, rikosprosessissa oleviin tai olleisiin asioihin viitattaessa tulisi aina selvittää, missä vaiheessa asian käsittely on, onko asiassa tehty joitakin päätöksiä ja jos on, niin minkä sisältöisiä. Sen lisäksi, että tietojen tulee olla paikkansapitäviä lausuntoa laadittaessa, tulee niitä päätösperusteena käytettäessä tarpeen mukaan selvittää, onko tapahtunut muutoksia. On Rikosseuraamuslaitoksen sisäinen asia, kuinka tämä järjestetään, mutta nähdäkseni päätöksen tekijä ja asian esittelijä ovat viime kädessä vastuussa siitä, että hallintolain mukaista selvittämisvelvollisuutta ei päätöstä tehtäessä ole laiminlyöty.

Laitosturvallisuus on hyvin monissa vankia koskevissa päätöksissä yksi päätösperusteista, usein varsin merkityksellinen peruste. Kantelijankin osalta näin on ollut. Hänen asiointilomakkeeseensa on Riihimäen vankilassa - - - vastattu, että osastosijoittelussa on otettu huomioon arviointikeskuksen laatima laitosturvallisuuslausunto. On aivan olennaista, että laitosturvallisuutta koskevat tiedot ovat paikkansa pitäviä, suuruusluokaltaan merkityksellisiä, ajantasaisia ja yksiselitteisiä eli kaiken kaikkiaan virheettömiä ja laitosturvallisuuden kannalta olennaisia. Nyt merkinnät ovat olleet osittain virheellisiä, epäselviä ja tulkinnanvaraisia.

Kiinnitän vakavasti arviointikeskuksen huomiota laitosturvallisuuslausuntojen tietojen oikeellisuuteen.

Selvyiden vuoksi totean lopuksi, että Riihimäen vankila ei nähdäkseni ole ylittänyt sillä asiassa olevaa harkintavaltaa osastosijoittelussa, vaikka otettaisiin huomioon, että osa laitosturvallisuuslausunnon tiedoista oli virheellisiä tai epäselviä.

3.2 Osaston olosuhteet ja toiminta

- - -

4 TOIMENPITEET

Saatan Riihimäen vankilan tietoon edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen menettelystä osastosijoittelupäätöstä tehtäessä.

Saatan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen tietoon edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä laitosturvallisuuslausuntoa laadittaessa.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Riihimäen vankilan johtajalle ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajalle.

Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös tiedoksi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle sekä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle.